

MULJEID ESI-
ETENDUSELT

2.12.71. a. m. 76
UNGARI OOPER «ESTONIAS»

Nüüdisaegne rajatagune muusikateater on meile tuttav eeskätt ajakirjanduse ja heliplaatide kaudu. Seda rõõmustavam on, et seoses Ungari muusika- ja draamateoste festivaliga Nõukogude Liidus võttis RAT „Estonia“ kavva Sandor Szokolay ooperi „Verine pulm“, mis on loodud Federico Garcia Lorca samanimelise draama ainetel.

Juba esimene tutvumine S. Szokolay muusikaga kinnitab, et tegemist on võimeka, hea kooli saanud ja erudeeritud heliloojaga. Jutt on küll tema esikooperist, kus kõik ei ole veel päriselt tasakaalus ja viimistletud. Samas aga teeb rõõmu komponisti hea teatritunnetus; oskus ooperit stseenstseenilt hästi mõjukalt ja kontrastidele tuginedes üles ehitada. Dramaatiliselt sügav mõju saavutab helilooja just lüüriliste ja dramaatiliste episoodide vastandamisega, tõusujoones arenevate ja traagilise lõpplahenduseni viivate kontrastide põhimõttel.

S. Szokolay valdab hästi XX

2. APRILL
1971

2

Õhtu
leht

sajandi muusika väljendusvahendeid alates impressionismist 12-toonilise seeriamuusikani. Seejuures pole tegemist mitte eklektikaga, vaid mitmesuguste stiilorientide isiku ja otstarbepärase kasutamisega. Nagu enamikus nüüdisooperites, nii rakendab ka S. Szokolay sümfonismi printsipe: orkestripartii on suhteliselt suure osatähtsusega ja arendatud, sageli korratakse transformeeritult üksikuid juhtloike. Kulminatsioonides tundub aga paiguti, et orkestridule on mõnevõrra tihe ja kipub varjutama laululist külge.

Omalaadne on ka vokaalpartiiide käsitlus: julgelt on kasutatud lihtsalt rütmilist kõnet (ilma meloodilise kontuurita), tõusukohtades, pealeuhkava tundetulva edasiandmiseks aga loobub autor nihtilugu tekstist ja läheb üle vokaliisile a-häälihul. Kuulates tekib mulje, et sõna väljendusjõud jääb nagu ahtaks ning maksvusele pääseb puhtmuusikaline ja -vokaalne stiilina.

Ooperis tundub olevat üks dramaturgiline ebakõne. Nimelt lõpeb tegevuse areng, süžeeleine pinge II vaatusega, III vaatuse I pilt mõjub eeskätt omaette poeetilise poemina, kus astuvad esile hingestatud kehastatud loodusjõud Surm ja Kuu. Ooperi lõpupilt on samuti vähe tegevuslik, see on

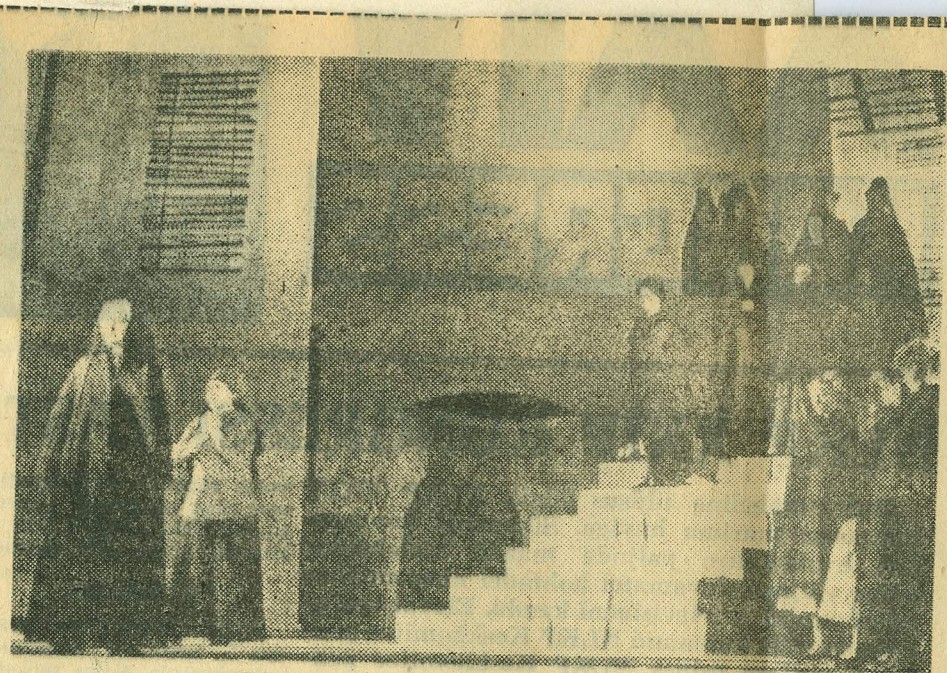
pikem ulatuslik reekviem lahvavale, mõtisklused elust ja surmast, armastusest ja kättemaksust. Kõige selle tõttu hajub esimestest vaatustest saadud emotsionaalne elamus.

Teose tegevusele maalilise ja hästi kaasa mängiva lavakujunduse on loonud Lembit Roosa. Kasutatud on kaht põhikoloriiti: päikeseloošas pleekinud kollakad seinu ja lihtsast puudust ehitusdetailide. Meeleolukas valgustus värvib lavapildi kord säravalt rõõmsaks, kord ähvardavalt ruugiks või süngelt õiseks. Tinglikuks kipub kuu taustal jääma vaid metsapilt, kus esialgne poeetiline mulje tegevuse käigus kaob.

Temale iseloomuliku temperamendi ja laia haardega juhib etendust Kirill Raudsepp. Proovitöö on olnud ilmselt püüdlid ja hoolikas — vaevalt et muidu oleks see komplitseeritud partituur esietendusel nii selgelt ja kindlapiirilisel kõlanud. Teatri ebasoodsat akustikat arvestades soovimatuks aga mõne niansi võrra tagasihoidlikumat kõla orkestrilt, sest puhuti jääb lauljate hääl peaaegu kuuldamatuks ja teksti läheb palju kaduma, eriti II vaatuses. Ettekandeliselt tahaksin eriti esile tõsta orkestri ilmekalt mängitud vahemänge.

Lähtudes teose (nü Lorca draama kui ka Szokolay ooperi) üldistavast laadist, on ka Udo Väljaots püüdnud vormida lihtsat ja lakoonilist etendust, kus muusika ja sisemine elamusrikkas peavad väljendama võimalikult palju ning jätma kõrvale kõik välise. Sellest ka üldiselt staatilised, paiguti skulptuurseina mõjuvad misansteenid, mis tõusuhetkedel järsku dramaatiliselt elustuvad. Lavastuse kaheldamatu võorus on ka kogu ansambli ühtlane ja distsiplineeritud esinemine. Vaid hoori osas tuli tõdeda, et valitseb oht edaspidi harjumuspäraselt tujutus-loiuis jääda, kui kaob esietenduse eluvus.

Solistidest oli üllatav kuulda Aino Külvandit esitamas metsosopranile kirjutatud Ema partiid. Ta tuli sellega veenvalt toime, kasvades etenduse keskseks kujuks. Väarikas oli ta oma välises rahus, vaoshoitud temperamendis, samuti ahastavais tundepeerskeis. Teine rõõmustav üllatus oli Mare Jõgeva debüüt Mõrsja osas. Tal on kaunikohaline, kõrgis registreis ühtlane, jõuline ja dramaatiliselt värvinguga hääl. Lisaks suur muusikaalsus ja artistlik eeldused seda nõudlikku osa kehastada. Pole kahelust — antud juhul pole tegemist vaid rõõmuga uue näitleja

Stseen III vaatusest.

üle. Ilmselt on see esimene kindel samm teel järgnevate huvitavate ooperirollide poole.

Metsosoprani partiid tuli laulda ka Lidia Panoval, ja siingi oli edu päevselge. Aina kuju jääb meelde väliselt kuivetu ja karmi vana naisena, kelle rinnus tuksub armastav süda ja kes omal kombel veenvalt kannab kõikide kannatavate emade teemat. Etenduse üks mõjuvamaid loike oli tema duett Maarja Haameriga (Naine). Viimatini metatud kuju on järjekordne mõjuv täiendus M. Haameri senistele lavaosadele — kannatav, armastusest ilmajäetud noorik, kelles pole jälgegi halameelsest nutususest. Pigem vastupidi — tahe võidelda oma perekonna eest.

Meesosalistest andis Val-

do Truve järjekordse tõendi oma artistlikkusest: Leonard o osa kõlas täpselt ja värvikalt (ka puhtvokaalses mõttes), mänguline külg oli nüansirikas ja partnereidki nakatav. Heameel on Aleksander Püve üle, kelle loodud Peiz on üks tema suuremaid õnnestumisi — pesuehtne maamees oma kohmakuses ja siiruses. Kosjastseenis ta lausa õhetas nagu leeripoiss. Ansambli täiendasid igati meeldivalt Silvia Urb toimeka, kõrgesse sekkuva kätsaka teenijannana, samuti Tiina Jaaksoo kõiketeada ja kaastundliku naabrinaisena.

Omaette küsimus on seotud kahe rolliga — need on Sum (Linda Toomsalu) ja Kuu (Tiit Tralla). Mõlemad on rõhutatult muinasjutulised — esimene kostüümi ja liiku-

mise poolest, teine on misansteenilt tõstetud „taevastesse ja kõrgustesse“. Hispaania folkloori seisukohast aga esineb Surm lihtsalt vana naisena, Kuu aga noore puuraidurina. Mõlema kuju ebamaisust rõhutab veel helivõimendus, mille tõttu läheb aga lauljate püüdlikkusest hoolimata kaduma peaaegu kogu oluline tekst. Kahju, et need kujud kuuluvad nagu „teise ooperisse“.

Kogumulje etendusest on süiski igati hea. Kes armastavad heatasemelist uuemat muusikat ning suurte, kõikevõitvate tunnete tragöödiat; lavalist dramatismi ja draamatilist lavalisust — neile pakub selle ooperi etendus kahtlemata suure elatuse.

VIDRIK KIVILO